

Льо́да У.І.,
*магістрантка кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
м. Дрогобич, Україна
(ulyanaloda@gmail.com)*

Васили́ків І.Б.
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фундаментальних
дисциплін початкової освіти,
факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
м. Дрогобич, Україна
(ivan-v@i.ua)*

Форми, методи та засоби контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів

У статті розглядаються форми, методи та засоби контролю в дидактиці початкової освіти, розглядаються у їх взаємозв'язку, за їх допомогою з'ясовується ефективність навчально-пізнавальної діяльності учнів та педагогічної діяльності вчителя. Вибір методів та засобів контролю навчальних досягнень учнів визначається його метою. Прийнятними для початкової школи є форми контролю, які класифікуються за ступенем охоплення його учасників, зокрема такі: індивідуальний, груповий (фронтальний).

Ключові слова: оцінювання, метод, форма, спостереження, самоконтроль.

Forms, methods and means of control and assessment of educational achievements of junior schoolchildren

The article considers the forms, methods and means of control in the didactics of primary education, considers their interrelation, with their help the effectiveness of the educational and cognitive activity of students and the pedagogical activity of the teacher is determined. The choice of methods and means of control of educational achievements of students is determined by its purpose. Acceptable for primary school are forms of control, which are classified by the degree of coverage of its participants, in particular the following: individual, group (frontal).

Keywords: *assessment, method, form, observation, self-control.*

Постановка проблеми. Досвід застосування інноваційних форм та методів організації навчальної програми поширюється у вітчизняній теорії і практиці. Водночас у міру оновлення підходів до реалізації освітньої діяльності, переглядаються процедури та засоби моніторингу й оцінювання освітніх результатів, щоб забезпечити їх відповідність освітнім цілям та цінностям, що відповідають парадигматичному мисленню.

З огляду на те, що компетенції, первинний результат освіти, є передусім складними особистісними утвореннями, саме студент відіграє провідну роль у процесі контролю та оцінювання. Він несе відповідальність за відстеження прогресу, оцінювання своєї роботи та становлення «власниками» свого навчання. Роль вчителя звелася до супроводу та підтримки дитини в отриманні освіти. У цих освітніх середовищах якість взаємодії в класі визначається інтересом учнів до навчання, саморегуляцією та здатністю самооцінювати результати діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порушені питання свідчать про те, що науковці, методисти та передовсім практики приділяють цьому питанню більше уваги. Особливо багатим у вітчизняній методиці навчання є опис концептуальних підходів і науково-методичних вимог до реалізації контрольно-оцінювальної діяльності для учасників навчальної програми початкової школи. О.Я. Савченко та ін. Вчений обґрунтовує функцію цих видів

діяльності та наголошує на їхньому діагностичному компоненті, який дозволяє «виявити причини труднощів, з якими стикається учень у процесі навчання, виявити прогалини в його знаннях та вміннях». Обґрунтованість і актуальність цього бачення підтверджуються широкодоступними публікаціями, розробленими та підготовленими в рамках цього дослідження PISA А. Шлейхера (A. Schleicher) «Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття» (Шлейхер, 2018), де наголошено, що формувальні оцінювання мають «діагностичний характер». Тобто, це робиться, доки студенти навчаються визначати, що їм потрібно удосконалити в певний момент часу. (Шлейхер, 2018, с. 275)». Цей компонент особливо важливий при створенні нових інструментів оцінювання, головною метою яких є своєчасне виявлення індивідуальних проблем у засвоєнні дітьми навчального матеріалу та запобігання накопиченню цих проблем на пізніших етапах навчання.

Мета статті. Узагальнити характеристики рівнів навчальних досягнень у проєкції на зміст початкової освіти., а також науково обґрунтувати й розробити загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, в яких відображений рівень сформованості компонентів знань і умінь учнів.

Виклад основного матеріалу. Для забезпечення суб'єктивності в початковій освіті необхідно створювати спеціальні навчальні ситуації, в яких діти можуть розвивати саморегуляцію та самоконтроль. «Поступово їм доведеться опанувати структуру цієї технології та передбачити можливі області помилок» (Савченко, Бібик, Байбара, Вашуленко, Коваль, Онопрієнко, Пономарьова, Прищепа, 2012)». Уважаємо окреслені положення методологічною підставою для практико-методичної частини цієї роботи.

Індивідуальний контроль здійснюється протягом усього навчального року та є невід'ємним елементом навчання, присвяченим розкриттю, формуванню, розвитку й узагальненню компонентів змісту освіти. До відповідних методів реалізації цього типу контролю належать навчальне спостереження, опитування, дослідження студентських робіт, програмований контроль та індивідуальне тестування. Давайте розглянемо деякі з них.

Метод навчального спостереження є одним з ефективних та органічних методів у реальних заняттях вчителів початкової школи. Це прийнятно, виходячи із первинних даних (Ляшенко, Лукіна, Булах, Мруга, 2012) формувати уявлення про формувальний стан навчальної діяльності кожної дитини та про те, як індивідуальні особливості проявляються у навчанні та спілкуванні. Оскільки освіта сьогодні зосереджена на індивідуальному розвитку дитини, методи спостереження стають невід'ємним компонентом культури освітньої діяльності. Зокрема, розвитку здатності спостерігати за навчальною діяльністю та поведінкою учнів нині приділяється увага в сучасних методологіях формування професійних компетентностей майбутніх учителів початкової школи. І.І. Осадченко (Осадченко, 2012).

Цей метод є найменш формалізованим, оскільки вчитель записує спостереження автономно та випадковим чином. Однак в умовах НУШ, вчителям рекомендується вести записи спостережень не лише для того, щоб розумно спілкуватися з батьками щодо академічних досягнень учнів, але й робити висновки щодо індивідуального прогресу учнів та приймати рішення щодо коригування методів навчання, вибору навчальних матеріалів, що відповідають навчальній ситуації, та визначення прийнятних навчальних інструментів. З посібника вчителя НУШ (Софій, Онопрієнко, Найда, Большакова, Прістінська, 2018) одна з форм спостереження за розвитком учня початкової школи пропонується як інструмент для оцінки його розвитку в таких сферах: «соціально-емоційний розвиток; мовний розвиток; когнітивний розвиток; творчий розвиток; фізичний розвиток» (Софій, Онопрієнко, Найда, Большакова, Прістінська, 2018, с. 136)».

У сфері освітніх вимірювань методи спостереження використовуються для збору первинних емпіричних даних на ранніх етапах моніторингових досліджень. У соціологічних та моніторингових дослідженнях спостереження розуміється як директивне, систематичне та безпосереднє візуальне сприйняття і реєстрація значущих явищ (ситуацій, процесів), що є предметом перевірки та контролю з погляду дослідника. Найважливішими особливостями

спостереження є те, що воно здійснюється за планом, систематизоване (тобто за конкретними показниками), вимагає спеціальної підготовки спостерігача та є безпосереднім (Ляшенко, Лукіна, Булах, Мруга, 2012, с. 31)». Переваги застосування методів спостереження в оцінювальній діяльності полягають у такому: визначення унікальних характеристик навчальних досягнень дитини та фіксація якісних виразів у комфортних умовах. Часова доступність для реалізації «Можливість вільно змінювати ширину (розширення, поглиблення) зони спостереження відповідно до потреб конкретного дослідження (оцінки)» (Максименко, 2013, с. 28)» та ін.

Висновки. Узагальнено характеристики рівнів освітніх досягнень для змісту початкової освіти. Науково обґрунтований та розроблений загальний стандарт оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, що відображає рівень сформованості їхніх знань і вмінь компонентів. Здібності дитини до навчання та розвитку, автономія та відповідальність, особливості формування суджень.

Список використаної літератури

1. Ляшенко, О. І., Лукіна, Т. О., Булах, І. Є., Мруга, М. Р. (2012). Методика і технології оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу : посібник. Київ, 160 с.
2. Максименко, В. П. (2013). Дидактика : курс лекцій. Хмельницький. 222 с.
3. Осадченко, І. І. (2012). Теорія і практика ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи : монографія. Умань. 414 с.
4. Савченко, О. Я., Бібік, Н. М., Байбара, Т. М., Вашуленко, О. В., Коваль, Н. С., Онопрієнко, О. В., Пономарьова, К. І., Прищепа, О. Ю. (2012). Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу : монографія. Київ. 192 с.

5. Софій, Н. З., Онопрієнко, О. В., Найда, Ю. М., Большакова, І. О., Прістінська, М. С. (2018). Нова українська школа: poradник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ. 160 с.

6. Шлейхер, Андреас (2018). Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / переклад з англ. Львів. 296 с.